

หัวข้อวิทยานิพนธ์

กลุมการเมืองกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ

พัฒนาชนบท : ศึกษากรณีหมู่บ้านภาคกลาง

(Factional Politics and People's

Participation in Rural Development :

A case study of a Village in Central
Thailand)

ชื่อผู้เขียน

นางสาวดวงลักข์ พันธุ์ลำไย

(Miss Daungluk Panlamyai)

คณะ

คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ดร.ชาติชาย ณ เชียงใหม่

ปีการศึกษา

2529

บทคัดย่อ

แนวความคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นเป็นเรื่องใหม่สำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนา แต่ขณะที่แนวคิดและแนวทางปฏิบัติแบบดั้งเดิมมุ่งสนใจเฉพาะลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน ตลอดจนเทคนิควิธีการซึ่งก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมดังกล่าว ผู้วิจัยขอเสนอว่ากลุมการเมืองในชุมชนชนบทเป็นทั้งอุปสรรคและเงื่อนไขสำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

ข้อมูลที่น่าสนใจในการศึกษานี้ รวบรวมมาจากกรณีศึกษาภาคสนาม ตั้งแต่เดือนมีนาคม - ตุลาคม พ.ศ. 2529 ในหมู่บ้านแห่งหนึ่งของจังหวัดนครสวรรค์ ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้คือการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการพิจารณาปรากฏการณ์ภายในบริบททางสังคมวัฒนธรรมของชุมชน ด้วยวิธีการเก็บข้อมูลที่สำคัญคือ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง แนวคิดหลักของการศึกษานี้คือ แนวคิดเรื่องกลุมการเมือง และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท โดยศึกษาถึงการจัดองค์กรภายในกลุม และกระบวนการทางการเมืองของกลุมการเมือง ตลอดจนผลกระทบของปรากฏการณ์เหล่านี้ที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท และนำทฤษฎีบทบาท ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน และแนวคิดพลวัตรกลุมมาใช้ในการวิเคราะห์

ชนบท Cohen & Uphoff (1977) มาใช้อธิบายผลกระทบของกลุ่มการเมืองที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท

จากการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างอำนาจในหมู่บ้านเป็นผลสืบเนื่องจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายนอกกับปัจจัยภายใน และมีผลกระทบตอลักษณะการก่อรูปขององค์กร รวมทั้งกลยุทธ์ทางการเมืองของกลุ่มการเมือง กล่าวคือ เมื่อปัจจัยภายในมีอิทธิพลมากกว่าปัจจัยภายนอก การก่อรูปของกลุ่มการเมืองจะมีพื้นฐานอยู่บนสายสัมพันธ์เชิงเครือญาติเพื่อแย่งชิงทรัพยากรภายในชุมชน ลักษณะดังกล่าวมีผลให้ความขัดแย้งภายในชุมชนค่อนข้างถึงขีดสุดและแสดงออกโดยเปิดเผย แต่ในทางกลับกัน เมื่อปัจจัยภายนอกมีอิทธิพลมากกว่าพื้นฐานความสัมพันธ์ภายในกลุ่มการเมืองจึงเปลี่ยนเป็นความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรภายนอก ซึ่งความจำเป็นที่ต้องพึ่งพากันทางเศรษฐกิจทำให้เกิดกิจกรรมทางการเมืองมีลักษณะค่อนข้างปกปิดซ่อนเร้น และลดความตึงเครียดลง

นอกจากนี้ยังพบว่า การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างอำนาจในหมู่บ้านและกลุ่มการเมืองในหมู่บ้านมีผลกระทบที่สำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในชนบท กล่าวคือ กลุ่มการเมืองที่ครอบงำยังมีอำนาจเข้มแข็งมากเท่าใด ประชาชนโดยเฉพาะคนยากจนก็ยิ่งมีโอกาสน้อยลงที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาตามความหมายที่แท้จริง จึงสรุปได้ว่า กลุ่มการเมืองเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาของประชาชนในท้องถิ่น รวมทั้งต่อการที่พวกเขาจะได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาดังกล่าว ดังนั้นผู้วิจัยจึงเสนอแนะว่า หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐบาลและเอกชนต้องการส่งเสริมให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบทประสบผลสำเร็จอย่างแท้จริงแล้ว หน่วยงานเหล่านั้นจะต้องตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวด้วย